

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM
PRO VÝCHOVNĚ-VZDĚLÁVACÍ PŘEDMĚT

MÁ VLAST

ZÁKLADNÍ ŠKOLA VRCHLICKÉHO, LIBEREC

PODKLAD PRO PILOTÁŽ PŘEDMĚTU POD ODBORNÝM DOHLEDEM FP TUL

Zpracovali:

1. **Miroslav Slowik** - garant Didaktické dílny Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické
Technické univerzity v Liberci, Liberec
2. **tým učitelů ZŠ Vrchlického, Liberec**

listopad 2023 - srpen 2024

(strukturní popis)

Část I.

CHARAKTERISTIKA PŘEDMĚTU

Základním cílem předmětu je umožnit žákům osvojit si **strategie učení** a motivovat je pro celoživotní učení; podněcovat žáky k **tvorivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů**; vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci; pomáhat žákům orientovat se v digitálním prostředí a vést je k bezpečnému, sebejistému, kritickému a tvorivému využívání digitálních technologií při práci, při učení, ve volném čase i při zapojování do společnosti a občanského života.

Předmět je integrován ze tří základních vzdělávacích oblastí a oborů:

- a) **zeměpis**
- b) **český jazyk**
- c) **výchova k občanství.**

Předmět je orientován na **činnosti žáka** - práci v delším časovém bloku, umožňujícím činnostní vyučování a autonomní učení propojené s technologiemi **Průmyslu 4.0**. Předmět rozvíjí kompetence žáků pro orientaci ve **složitých mezioborových vztazích** a rozvíjí žáky v interpretaci témat stojících na průniku oborového poznání, čímž žákům usnadňuje hledání odpovědí na složité **celospolečenské a globální problémy dneška**.

Tandemy učitelů dynamizují vzdělávací prostředí tak, aby zvolená témata vedla žáky k určitému typu **tázání po příčinách a důsledcích společenských jevů** ve spojitosti s přírodními i společenskými aspekty současného světa. Tímto způsobem organizace autonomního učení jsou žáci vedeni k tomu, aby se při interpretaci světa nedopouštěli zjednodušování stavu věcí okolo nich, a vyzbrojili se tak proti útočícím dezinformacím.

Status předmětu v ŠVP:

6. ročník

povinný

3 vyučovací hodiny

Předmět pokrývá požadavky průřezového tématu **Výchova k myšlení v globálních a evropských souvislostech**, pro něž využívá povinné výstupy z RVP pro ZŠ z několika vzdělávacích oblastí a oborů. Jsou přítomny i další průřezová témata.

Integrace umožňuje dotyk a průnik k většině vzdělávacích oblastí a oborů, pokud se učitelé rozhodnou. Pro popis výstupů jsou přítomny především deskriptory z oborů zeměpis, český jazyk, výchova k občanství. Mízi nimi se občas objeví výstupy i z jiných oborů.

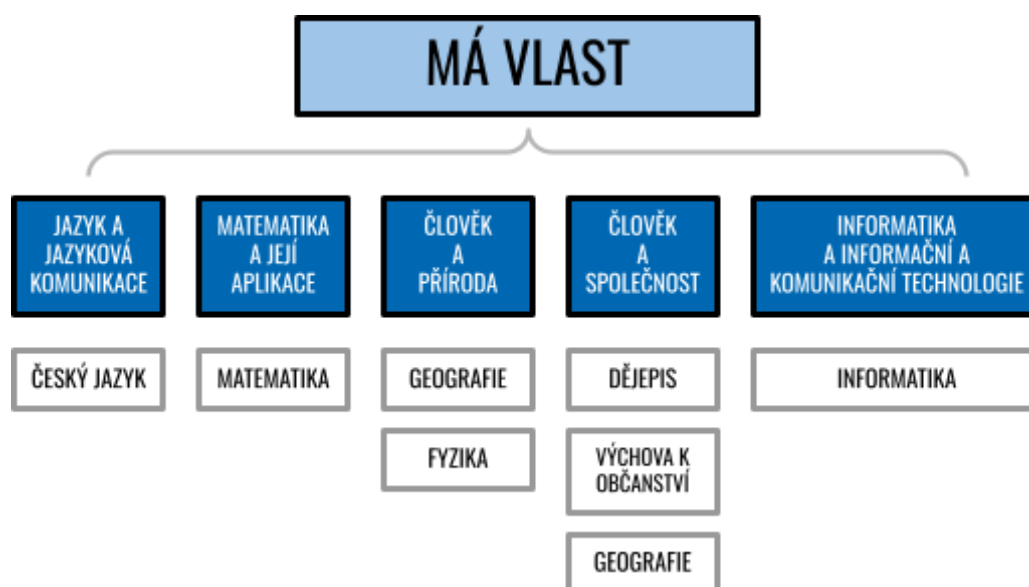
Je nutno využít v učebně horizontálně či vertikálně umístěných ploch, na něž se budou žákovské výrobky umisťovat. Vznikne soubor map, posterů, grafik, prostorových instalací, které jsou zadány vždy jako **problémový úkol**. Jeho řešení přesahuje délku 45 minut, proto je předmět vyučován v bloku. Do předmětu je vloženo 8 témat, každé z nich zhruba na čtyři týdny.

Část II.

INTEGRAČNÍ SCHÉMA

A) VÝSTUPY

Integrace zahrnuje výstupy z následujících vzdělávacích oborů a vzdělávacích oblastí. Je výrazně podtržena **mezioborovost** témat a provázanost jednotlivých vzdělávacích oborů tak, aby se odкрыly fenomény odkazující k **současnosti** ve vzájemných **souvislostech**.

B) OBORY

Předmět je koncipován jako **povinný** a tři integrované vyučovací hodiny odpovídají jednotlivým výchovně-vzdělávacím oborům následujícím způsobem:

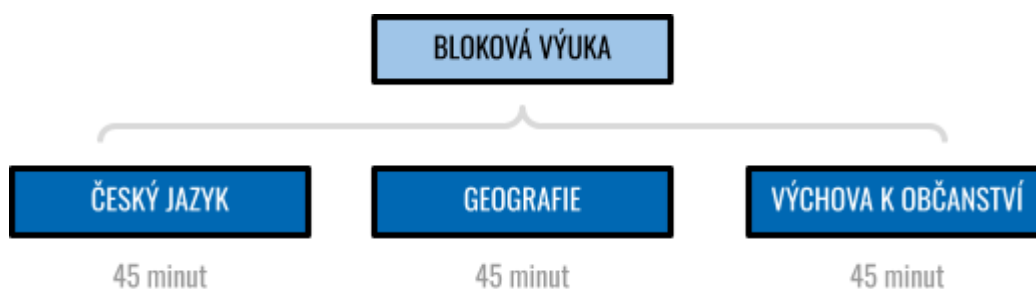
Zeměpis - 45 minut, Český jazyk - 45 minut, Výchova k občanství - 45 minut

Část III.

ROZVRHOVÁ AKCE

Výuka je vedena v bloku postaveném ze tří tradičních vyučovacích jednotek v rozvrhu. Dlouhý časový úsek umožňuje vést vyučování s důrazem na **činnosti** jednotlivců i žakovských skupin.

Rozvrhová akce je složena z hodinové dotace oboru **a) zeměpis, b) český jazyk a c) výchova z občanství** dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy, z tabulky uvedené v kapitole **Rámcový učební plán**.

Část IV.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Klíčové kompetence z RVP pro základní vzdělávání jsou pojaty mnohem širěji. Předmět se nezaměřuje na každou kompetenci zvlášť, nýbrž je procvičuje společně za účelem vyšší kompetenční výbavy žáka.

Dílenská aktivita v předmětu rozvíjí prostřednictvím **činnostního vyučování** kompetence uvedené ve **Strategii 2030+**, jež lépe odpovídají potřebám současnosti.

Kompetence jsou rámovány schopností komunikace v rodném jazyce na jedné straně, a dovednostmi zpracovat písemný (grafický) i mluvený projev prostřednictvím nových technologií, které umožňují **redefinovat vzdělávací cíl** (stupeň R dle měrné metody SAMR).

Část V.

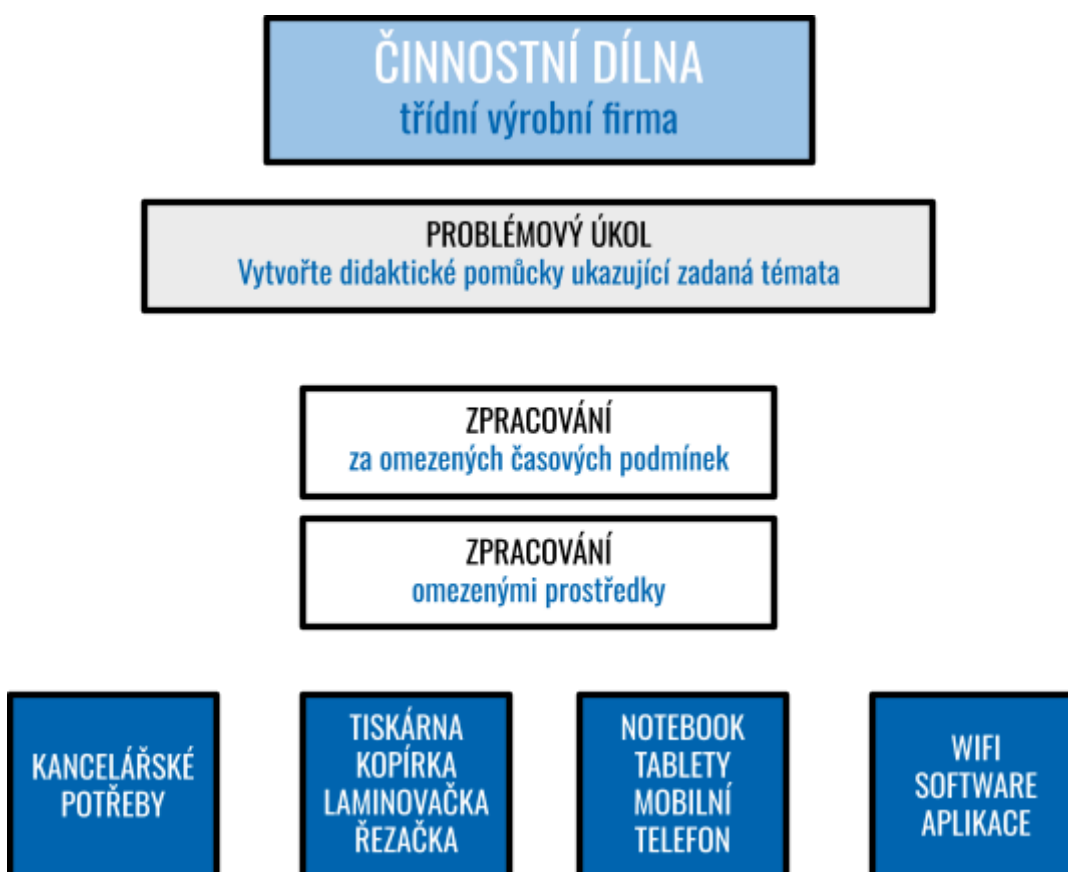
METODA

A) TŘÍDNÍ VÝROBNÍ FIRMA / ČINNOSTNÍ DÍLNA

Formou výuka je **dílna**, v níž je zadán dlouhodobý (celoroční) **problémový úkol**, jež je rozdělen na dílčí problémové úkoly dané vneseným tématem. Zpracování tématu je zadáno skupinám, které mají na jeho vypracování určený čas a výrobní prostředky.

Dílna je vybavena jako **školní firemní pracoviště**, které má svou omezenou spotřebu. Spotřeba a svěřený majetek školy jsou součástí odpovědnosti celého pracovního týmu žáků.

Problémový úkol vede žáky k nutnosti komunikovat, vyhledávat informace a kriticky se stavět ke svému řešení. Každé žákovské / skupinové řešení se stává součástí celku. Celek vede jednotlivé skupiny k motivaci zpracovat úkol ve vysoké kvalitě.

B) SKUPINOVÁ DYNAMIKA

Třídní skupina je rozdělena do čtyř skupin, z nichž každá pracuje na samostatném řešení úloh. Součinnost mezi skupinami má ukázat komunikační schopnosti žáků a podpořit inkluzi talentovaných i potřebných v týmové kooperaci.

Různost skupin vede k různě **kreativně** pojatým řešením. Zadání je pro všechny žáky 7. ročníku vždy shodné a je obecně pojato. Jednotlivá zpracování jsou poté podrobena hodnocení a jsou k sobě **komponována** do vizuálního celku.

Pracovní skupina má svou vnitřní organizaci: je vedena lídrem, jenž řídí práci dalších skupinových rolí - mluvčího, kreslíře, nástrojaře, popřípadě dalších rolí, které se vyjevují tak, jak jsou žákům zadávány dílčí úkoly. Pracovní skupiny jsou ustaveny jako neměnné v rámci jednoho tématu. S příchodem nového tématu lze skupiny přeskupit.

C) ČASOVÉ ROZVRŽENÍ TÉMAT

V tomto předmětu je časové rozvržení závislé na konsenzu ve skupině žáků, v učitelském tandemu a respektuje potřeby vnitřního prostředí dílny. Všechna témata se musí objevit v programu za školní rok; pěstovanou kompetencí je tedy také time-management. Časový plán nelze přesně rozkreslit na časovou osu.

Část VI.

PRIORITIZACE CÍLŮ

Témata jsou vnášena do školy jako **výsledek interpretace povinných výstupů**, které je nutno splnit dle RVP. Na nich se žáci rozvíjejí kompetenčně. Témata nejsou vyplněna přesně vymezeným učivem, ale jsou otevřená tak, aby žáci mohli sami v řízených činnostech **objevovat míru jejich důležitosti** pro celek. Učivo je chápáno jen jako prostředek a je uvedeno jako poslední ve výčtu. Důraz při rozvoji jednotlivce je prioritizován takto

- **klíčové kompetence**   **primárně - povinně**
- **výstupy RVP**   **sekundárně - povinně**
- **učivo**   **terciárně - volitelně**

Část VII.

OBSAH

Téma 1   ČEŠŤVÍ

Žák:

- D-9-4-01 popíše podstatnou změnu evropské situace, která nastala v důsledku příchodu nových etnik, christianizace a vzniku států
- D-9-7-05 zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí
- VO-9-1-01 objasní účel důležitých symbolů našeho státu a způsoby jejich používání
- VO-9-5-01 popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů, uvede příklady práv občanů ČR v rámci EU i možných způsobů jejich uplatňování
- Z-9-6-01 vymezí a lokalizuje místní oblast (region) podle bydliště nebo školy
- Z-9-6-02 hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu

Učivo: národ, národnost, občanství; národní jazyk; symboly státnosti; základní historické vymezení vzniku českého národa a státu; práva a povinnosti českých občanů; demokratická společnost; vztah češství a evropanství; vztah Čechů k jiným národům; problémy současné české společnosti; domov a vztah k němu; My a oni; obyvatelstvo České republiky; krajané v zahraničí

Téma 2 HRANICE

Žák:

- VO-9-4-02 rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu
- Z-9-1-01 organizuje a přiměřeně hodnotí geografické informace a zdroje dat z dostupných kartografických produktů a elaborátů, z grafů, diagramů, statistických a dalších informačních zdrojů
- Z-9-1-02 používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii

Učivo: mapa a základní kartografické zobrazení politických státních celků; kartografická terminologie; vymezení pojmů - hranice, pomezí, kontakt a dotek; přechodová zóna; vnější hranice; vnitřní rozdělení ČR do administrativních celků; rozloha; centrum a periferie; orgány v administrativních celcích i orgány celostátní; kontrola hranic; migrace; volný pohyb osob; restrikce a kontrola na hranicích; krajinná sféra na českých hranicích - výhody a nevýhody

Téma 3 NÁBOŽENSTVÍ

Žák:

- D-9-4-03 vymezí úlohu křesťanství a víry v životě středověkého člověka, konflikty mezi světskou a církevní mocí
- D-9-8-04 prokáže základní orientaci v problémech současného světa
- VO-9-1-05 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám
- VO-9-1-06 rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti

Učivo: mytologický příběh jako výklad vzniku světa; příběh a víra v něj; Bible a abrahámovská náboženství a jejich vzájemný vztah; fundamentalismus; reformismus; rozšíření křesťanství na našem území; Cyrilometodějská mise; památky církevní a světské; Desatero; Jan Hus a vznik reformace; ateismus; náboženské střety a války

Téma 4 ZDROJE

Žák:

- F-9-4-02 zhodnotí výhody a nevýhody využívání různých energetických zdrojů z hlediska vlivu na životní prostředí
- Průřezové téma Environmentální výchova: Člověk a příroda, surovinové zdroje a jejich využití

Učivo: surovinová základna České republiky; ložiska a naleziště; využití fosilních paliv a jejich dopady; ekologické zdroje energie; pracovní síla v tržním hospodářství; stav současné energetické soběstačnosti a závislosti; obchod se surovinami a energií; základní parametry výrobních prostředků v České republice - typ průmyslu umístěný v blízkosti surovinových zdrojů; modernizace českého průmyslu; práce jako zdroj ekonomického příjmu; přidaná hodnota práce v ČR

Téma 5 KLIMA

Žák:

- VO-9-5-02 uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj osobní názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky
- P-9-6-03 uvede význam vlivu podnebí a počasí na rozvoj různých ekosystémů a charakterizuje mimořádné události způsobené výkyvy počasí a dalšími přírodními jevy, jejich doprovodné jevy a možné dopady i ochranu před nimi
- P-9-7-04 uvede příklady kladných i záporných vlivů člověka na životní prostředí
- Průřezové téma Environmentální výchova: Změny v krajině (krajina dříve a dnes, vliv lidských aktivit, jejich reflexe a perspektivy); Odpady a hospodaření s odpady (odpady a příroda, principy a způsoby hospodaření s odpady, druhotné suroviny)

Učivo: klima v České republice; klimatický pás; změna klimatu; počasí a jeho stabilita; znečištěné oblasti; zanedbané a nerozvíjené oblasti; hospodaření s vodou; hospodaření s půdou; soběstačnost hydrologická; sucho; povodně; řešení klimatické změny a úspěšnost ČR při přípravě na příchod klimatické změny; odpadové hospodářství; vzduch, jeho složení a kvalita; teplota vzduchu; vytápění a chlazení

Téma 6 EKONOMIKA

Žák:

- D-9-6-01 vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny ve vybraných zemích a u nás, které charakterizují modernizaci společnosti
- Z-9-6-03 hodnotí a porovnává na přiměřené úrovni polohu, přírodní poměry, přírodní zdroje, lidský a hospodářský potenciál České republiky v evropském a světovém kontextu
- Z-9-6-04 lokalizuje na mapách jednotlivé kraje České republiky a hlavní jádrové a periferní oblasti z hlediska osídlení a hospodářských aktivit
- Průřezové téma Environmentální výchova: Průmysl a životní prostředí (průmyslová revoluce a demografický vývoj, vliv průmyslu na prostředí, zpracovávané materiály a jejich působení, vliv právních a ekonomických nástrojů na vztahy průmyslu k ochraně životního prostředí)

Učivo: těžký průmysl; lehký průmysl; zemědělství; služby; cestovní ruch; pružnost pracovního trhu; volný pracovní trh; volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu v EU; investice do hospodářství; Jaderná energetika a její výhody /nevýhody pro ČR; Česko jako energetická velmoc; průměrná hrubá mzda; dělnické vs. intelektuální profese - možnosti rozvoje jednotlivce; školství a jeho dostupnost; možnost pohybu za prací; montovna vs. společnost zaměřená na inovace

Téma 7 DOPRAVA

- Průřezové téma Environmentální výchova: Doprava a životní prostředí (význam a vývoj, energetické zdroje dopravy a její vlivy na prostředí, druhy dopravy a ekologická zátěž, doprava a globalizace)

Učivo: základní způsoby dopravy; dopravní uzly; stavba rychlostních silnic a železnic; současný stav české silniční a železniční sítě - důsledky pro ekonomiku; dojezdová doba; cena dopravy; městské hromadná doprava; regionální doprava; návaznost na evropskou silniční a železniční síť - porovnání kvality dopravy se sousedními státy; paliva a jejich dostupnost; jiné zdroje pohonu; elektromobilita a její rozvoj; kapacita přepravy na české silnici a železnici; dopravní mapa ČR; železniční koridory; letecké koridory

Téma 8   20. STOLETÍ

Žák:

- D-9-7-01 na příkladech demonstruje zneužití techniky ve světových válkách a jeho důsledky
- D-9-7-02 rozpozná klady a nedostatky demokratických systémů
- D-9-7-03 charakterizuje jednotlivé totalitní systémy, příčiny jejich nastolení v širších ekonomických a politických souvislostech a důsledky jejich existence pro svět; rozpozná destruktivní sílu totalitarismu a vypjatého nacionalismu
- D-9-7-04 na příkladech vyloží antisemitismus, rasismus a jejich nepřijatelnost z hlediska lidských práv
- Z-9-6-05 uvádí příklady účasti a působnosti České republiky ve světových mezinárodních a nadnárodních institucích, organizacích a integracích států

Učivo: válka jako střet; dobovačná válka; rasová nesnášenlivost; boj o životní prostor; fašismus; rozpad Rakouska-Uherska; vznik samostatných nástupnických států; druhá světová válka; obsazení Sudet; osvobození; nástup komunistů k moci; pražské jaro; invaze vojsk Varšavské smlouvy; sametová revoluce; rozpad Československa; kuponová privatizace; vstup do NATO a Evropské unie

VÝSTUPY INFORMATICKÉ, MATEMATICKY STATISTICKÉ A KOMUNIKAČNĚ STRATEGICKÉ

Při práci v dílně žáci zpracovávají výše uvedené oborové výstupy tak, že využívají svých schopností uvedených v následujících dovednostech. Ty jsou dány povinnými výstupy z RVP z předmětů matematika, informatika, český jazyk. Tyto schopnosti a dovednosti jsou obecného charakteru a slouží jako prostředky pro komunikaci a práci se zdroji a jejich vyhodnocování. Jsou u žáků pěstovány a rozvíjeny v přímé souvislosti s nabýváním klíčových kompetencí:

Žák:

- M-9-2-01 vyhledává, vyhodnocuje a zpracovává data
- M-9-2-02 porovnává soubory dat
- I-5-1-01 uvede příklady dat, která ho obklopují a která mu mohou pomoci lépe se rozhodnout; vyslovuje odpovědi na základě dat
- I-9-1-01 získá z dat informace, interpretuje data, odhaluje chyby v cizích interpretacích dat
- I-9-2-02 rozdělí problém na jednotlivě řešitelné části a navrhne a popíše kroky k jejich řešení
- ČJL-9-1-01 odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji
- ČJL-9-1-08 využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát
- ČJL-9-1-09 uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování
- ČJL-9-1-10 využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů
- ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace

ZDROJE

Žáci nepracují s učebnicemi klasického typu, nýbrž mají k dispozici **rozšířený knižní fond** (odborné a encyklopedické publikace, specificky tematicky zaměřené vědecko-výzkumné texty i texty popularizační, atlasy, soubory mapových příloh). Pracují s **elektronickými zdroji v různých jazycích**, provádějí excerpci a rešeršní práci. Učí se citovat, neboť výsledkem skupinové práce je výstup ve vizuální podobě, jež může být připraven k **publikaci** (web, sociální sítě). Tento vizuální výstup je doprovázen **mluveným komentářem**.

Žáci pracují s **aplikacemi v mobilním telefonu nebo tabletu**. Využívají moderních **softwarů**, v nichž jednotlivá témata zpracovávají. Výstupy odpovídají modernímu způsobu vyučování: mají k dispozici školní **podcastové studio**, kde natáčejí, čistí, upravují a exportují audiovizuální soubory, jež jsou následně prezentovány ostatním skupinám.

Veškeré výstupy jsou ukládány do **sdílených dokumentů**, kde jsou komentovány, hodnoceny, a později dále upravovány či následně opět využity jako zdroj dat, názorů, interpretací a slouží jako **podklad pro hodnocení žáků**.

METODA SAMR

Způsob zapojení nových technologií do činností se dle **měrné metody SAMR** pohybuje v rozmezí stupňů M a R; jde o **modifikaci a redefinici vzdělávacího cíle**. K tomu je forma vyučování “didaktická dílna”, vybavená spotřebním materiálem i kancelářskými potřebami ve spojitosti s technologickým zázemím připojeným k internetové síti, příhodným vzdělávacím prostředím, v němž se kompetence pěstují a individuálně rozvíjejí.
